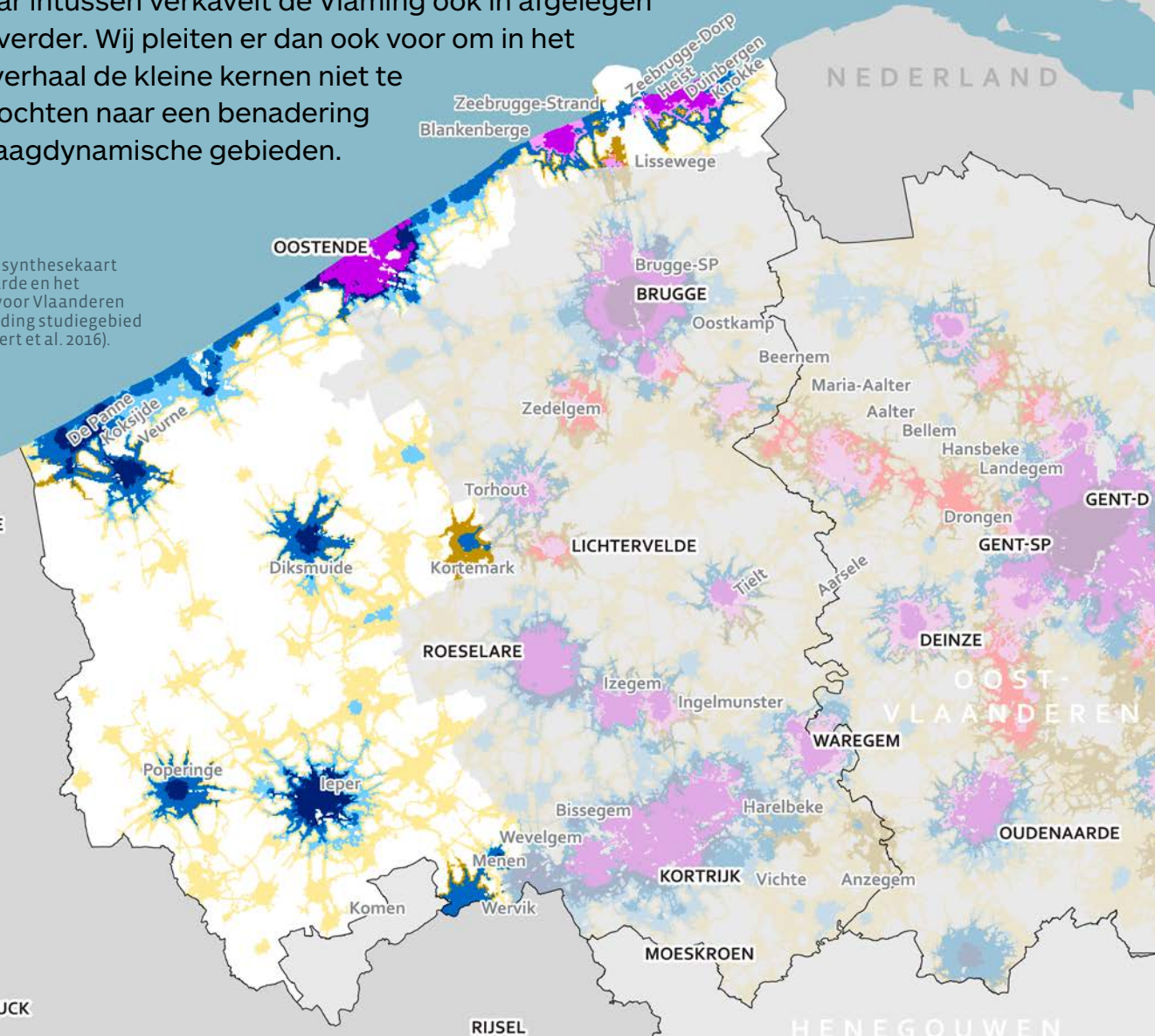

De comeback van Christaller

Vlaanderen wil met het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV) inzetten op een compactere en efficiëntere ruimte-inname om zo meer open ruimte te vrijwaren: een transitie die noodzakelijk is om de toekomstige sociale, economische en ecologische uitdagingen aan te kunnen. De bereikbare plaatsen met een uitgebreid voorzieningenapparaat worden verder versterkt, terwijl de minder goed bereikbare – afgelegen kleine dorpjes, woonlinten, verspreide bebouwing – niet langer groeien. De focus in het Beleidsplan ligt voornamelijk op de stedelijke en hoogdynamische gebieden. Maar intussen verkavelt de Vlaming ook in afgelegen gebied lustig verder. Wij pleiten er dan ook voor om in het hele transitieverhaal de kleine kernen niet te vergeten en zochten naar een benadering op maat van laagdynamische gebieden.

FIGUUR 1 Deel van de synthesekaart met de knooppuntwaarde en het voorzieningenniveau voor Vlaanderen en Brussel, met aanduiding studiegebied (gebaseerd op Verachtert et al. 2016).

in de Westhoek

Een netwerkverhaal op maat van de kleinste kernen

SUZANNE VAN BRUSSEL, GERTJAN LEBRUN EN BRECHT VANDEKERCKHOVE [ATELIER ROMAIN]

De nieuwe BRV-logica stelt het afstemmen van mobiliteit en ruimte voorop; de kaart met de knooppuntwaarde en het voorzieningenniveau¹ is een eerste aanzet om die logica te kunnen hanteren in de praktijk. De meeste ruimtelijk planners kennen deze kaart tegenwoordig zo ongeveer uit het hoofd. Ze vormt immers hét houvast bij het bekijken van de toekomstige ontwikkelingsmogelijkheden. Ter opfrissing: de kaart geeft voor elke plaats in Vlaanderen de mate weer waarin ze (1) bereikbaar is via openbaar vervoer en (2) voorzieningen heeft. Plaatsen die zeer goed bereikbaar zijn, omdat ze zowel met de trein als met de tram/bus verknoopt zijn met andere plaatsen, en die over een groot voorzieningenapparaat beschikken, krijgen een hoog potentieel toegedicht.

We zien dat ten westen van de as Oostende-Roeselare-Kortrijk geen kernen meer aanwezig zijn met een hoge score qua knooppuntwaarde en voorzieningenniveau. Voor deze laagdynamische regio's biedt de kaart minder houvast. Aan de oostkust zien we nog drie paarse zones: de drie kuststeden Oostende, Blankenberge en Knokke-Heist, die zowel hoog scoren qua knooppuntwaarde als qua voorzieningenniveau. Buiten deze drie steden kleurt de kuststrook blauw, en is er dus enkel een hoge score qua voorzieningenniveau. Ook de vier Westhoeksteden, Veurne, Diksmuide, Ieper en Poperinge, kleuren blauw. De grootste oppervlakte in de Westhoek en in het hinterland van de kust kleurt echter geel en wit, wat duidt op zeer lage scores qua knooppuntwaarde en voorzieningenniveau. We spreken hier dan ook over laagdynamische zones.

Deze laagdynamische zones huisvesten echter nog een groot aantal mensen en binnen die zones is er nog behoorlijk wat differentiatie. Er liggen zowel grotere als kleinere woonkernen, maar ook buiten de kernen wonen nog heel wat mensen en is er nog een aanzienlijke bedrijvigheid. Kortom, ook in die laagdynamische regio's is sprake van een zekere dynamiek en staat de ruimtelijke

planning dus voor grote uitdagingen; ook daar komen immers vragen om bouwgronden te verzilveren, bijkomende voorzieningen in te planten, of economische ruimte aan te snijden. Voor die gebieden vormt het formuleren van toekomstige ruimtelijke strategieën een grotere uitdaging dan voor de vlot bereikbare en met voorzieningen uitgeruste gebieden. Het vormen van een visie die alle plekken meeneemt, zal bepalend zijn voor de slagkracht van de nieuwe planningslogica. Een effectieve transitie van onze ruimte zal dus maar op gang komen wanneer we ook voor de laagdynamische gebieden meer perspectief kunnen bieden inzake leefkwaliteit. Enige differentiatie van de lokale kwaliteit en de reeds aanwezige centraliteit is daarom aan de orde: een plaatselijke verfijning van de kaart met de knooppuntwaarde en het voorzieningenniveau².

Ook in laagdynamische regio's moeten keuzes worden gemaakt. De ene dorpskern is de andere niet. Waar is selectieve verdichting wél nog wenselijk? En wat houdt die verdichting dan specifiek in? Wat wordt er gedaan om ook elders de leefkwaliteit te kunnen garanderen? Hoe vertaalt dit alles zich naar bereikbaarheid en welke verbindingen moeten daarvoor eventueel versterkt worden? Om zowel voor grotere als voor kleinere kernen binnen de laagdynamische regio's een antwoord te vinden op deze vragen, ging Atelier Romain – Suunta i.o.v. Departement Omgeving op zoek naar de netwerklogica binnen deze laagdynamische regio van de Westhoek (en de kust) en de verschillende schakels binnen het netwerk (tot de kleinste aan toe).

Het functioneel geheel: een netwerk van plekken

Plekken functioneren binnen een groter geheel, een netwerk. Dat netwerk zorgt ook voor een bepaalde rol die plekken tegenover elkaar opnemen, een soort centraliteit. Om ruimtelijke keuzes te kunnen maken en perspectieven op maat te kunnen ontwikkelen, zijn we dus op zoek naar die netwerklogica. We nemen daarvoor

¹ Verachtert, E., I. Mayeres, L. Poelmans, M. Van der Meulen, M. Vanhulsel, G. Engelen (2016), Ontwikkelingskansen op basis van knooppuntwaarde en nabijheid voorzieningen, eindrapport, studie uitgevoerd in opdracht van Ruimte Vlaanderen.

² Verachtert et al., 2016